

Slaget i Dynekilen 8.juli 1716. Tordenskjolds størst triumf

Bakgrunn

Våren 1716 startet, [Karl 12. sitt første felttog i Norge](#) der målet var å erobre hele eller deler av Norge. Feltoget var en del av den store nordiske krigen, der [Danmark-Norge](#) og [Sverige](#) var motstandere. Mens svenskekongen var i leir med armeen sin like nord for Svinesund etter den mislykkede beleiringen av [Christiania \(nå Oslo\)](#), hadde en svensk transportflåte seilt inn i Dynekilen. En trang, liten fjord omtrent midtveis mellom Svinesund og Strömstad. Denne flåten var et viktig ledd i forsyningslinjene for Karl 12.

Før den svenske flåten seilte inn i Dynekilen, hadde den vært i kamp med dansk-norske skip under kommando av viseadmiral Christian Carl Gabel i skjærgården utenfor Strömstad. Den 2. mai hadde den 25 år gamle norske kapteinen [Peter Wessel Tordenskjold](#) angrepet svenskene med [fregatten](#) «Hvide Ørn» ved Styrösö. Men motvind og kraftig ildgivning fra det tunge skytset om bord på de svenske [galeiene](#) og [stykkprammen](#) «Stenbocken» tvang Tordenskjold til å trekke seg tilbake.

Litt over en måned etter det mislykkede angrepet på de svenske fartøyene ved Styrösö ble Tordenskjold og «Hvide Ørn» sendt til [København](#), der Tordenskjold fikk kommandoen over en [eskadre](#) som bestod av stykkprammene «Hielperen» og «Arca Noæ», tre galeier, fregatten «Vindhunden» og dessuten hans egen «Hvide Ørn». Oppdraget hans var i første omgang å eskortere proviantskip til de dansk-norske styrkene i Sørøst-Norge, men han skulle også stasjonere stykkprammene og galeiene nær Dynekilen og være klar til å gjennomføre operasjoner mot svenskene etter ordre fra viseadmiral Gabel.

Fartøy og artilleri

Stykkprammer spilte en viktig rolle i krigføringen i den svensk-norske skjærgården. Benevnningen stykkpram ble brukt om flere ulike fartøy som i hovedsak var beregnet på å operere innaskjærs. Det viktigste fellestrekket var at de var forholdsvis flatbunnet, med lite markert [kjøl](#), som gjorde at de kunne bli brukt på temmelig grunt vann. Dessuten var de vanligvis kraftig bygd, med tykke planker, for å kunne bli utstyrt med ekstra tungt skyts. De viktigste stykkprammene som ble brukt i operasjonene i 1716–1718, var rigget som [fregatter](#) med noe redusert seilføring, og de kunne seile på åpent hav. Kanonene bli da senket ned i bunnen for å fungere som [ballast](#), men med de flate bunnene sine var det likevel avgrenset hvor sjødyktige stykkprammene kunne være.

På Tordenskjolds tid ble mye av krigføringen til sjøs her i Norden utført med mindre skipstyper: [fregatter](#), stykkprammer og [galeier](#). På 1600-talet gikk skipskanonene gjennom en utvikling mot økt ildkraft og raskere ladetid. Rekkevidden var fremdeles beskjeden – Tordenskjolds tyngste skyts (24-pundere) – hadde en rekkevidde på 2000 meter og var lite treffsikre. Svenskene hadde skyts på opptil 36 pund under slaget ved Dynekilen. Det var likevel av mindre betydning, for langt de fleste bataljer ble utkjempet på relativt nært hold, bare noen hundre meter. Om det var så som så med presisjonen, var ildkraften formidabel. Det ble også utviklet flere typer kanonkuler og granater, og noen var

egnet til å rive ned dekket til motstanderen, og andre, som var fylte med jernskrap, var egnet til å rydde dekket til fienden.

Slaget

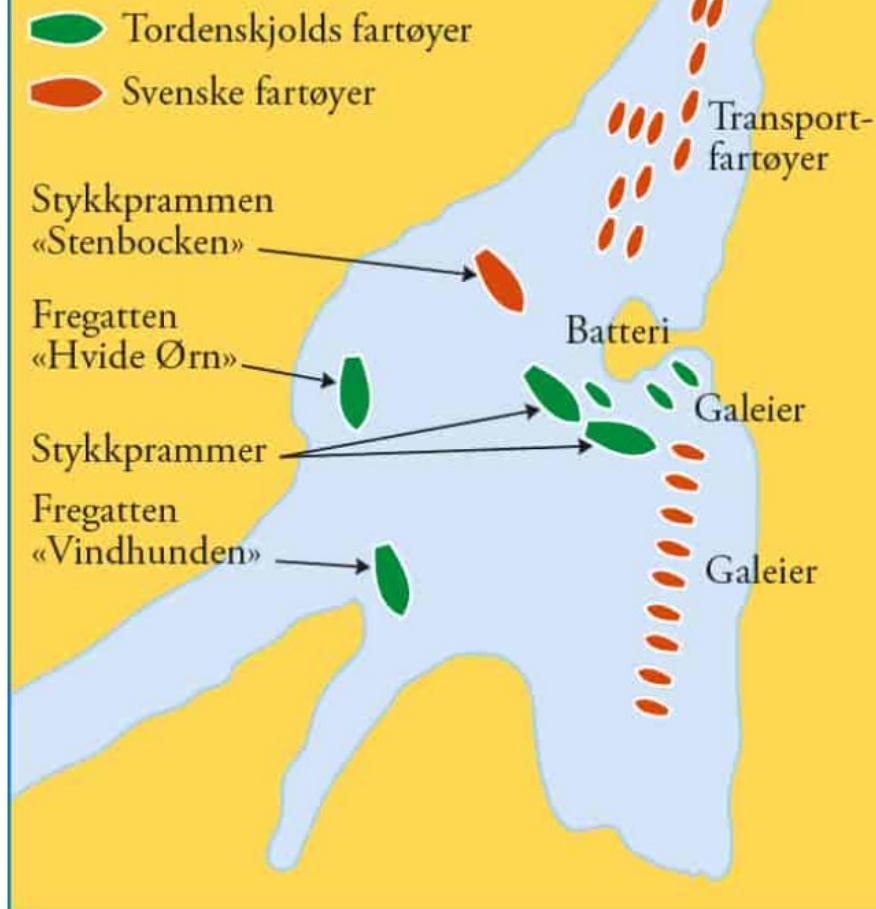
2. juli 1716 seilte Tordenskjolds eskadrer fra København. Om kvelden 7. juli ankret de opp nær noen små holmer og skjær kalt Grisbåderna, noen timers seiling sørvest for Dynekilen. Vinden blåste frå vest – ideelt for et angrep mot den svenske transportflåten i Dynekilen. Tordenskjold bestemte seg for å utnytte muligheten med det samme. Det var en dristig avgjørelse, for selv om vindretningen var gunstig under innseilingen, ville det bli svært vanskelig å komme ut av fjorden igjen etter angrepet, spesielt dersom det var plassert svenske tropper på klippene på begge sider. Sannsynligvis rakk han ikke å innhente tillatelse fra viseadmiral Gabel, men han visste at Gabel ønsket å angripe svenskene i Dynekilen.

Allerede klokken halv to om natten til 8. juli lettet Tordenskjolds skip anker og satte kursen mot Dynekilen. Utenfor innløpet til den trange fjorden traff de på noen små svenske galeier, og de første kanonskuddene buldret gjennom den lyse sommernatten. De svenske galeiene flyktet innover Dynekilen. Tordenskjold fulgte etter med en av galeiene sine og en mindre seilbåt. Om bord på seilbåten seilte Tordenskjold helt inn mot bunnen av fjorden. Der gikk han i land og klatret opp på en klippe for å få oversikt over posisjonene til fienden mens dagen grydde.

Innerst i Dynekilen vier fjorden seg ut til et brett havnebasseng, og her lå svenske fartøy tett i tett. Tordenskjold kunne se 13 krigsfartøy og åtte transportskip. Det største krigsfartøyet var stykkprammen «Stenbocken», som hadde 24 kanoner, og ti var kraftige 18-pundere. I tillegg hadde den svenske galeien «Wreden» to svære 36-pundere, mens galeien «Ulysses» hadde en. Dessuten var seks 12-pundere plasserte i et batteri på en liten holme.

Kanoner i et landbatteri ble regnet som mye farligere enn tilsvarende kanoner på et skip, ettersom det var mye lettere å håndtere kanoner på fast grunn enn på et ustabil skipsdekk. Flertalet av de totalt 111 svenske kanonene var av lettere kaliber – 6-pundere og mindre. Tordenskjolds eskadrer hadde totalt 139 kanoner. Han hadde ingen 36-pundere, men til gjengjeld så mye som 16 24-pundere om bord på «Hielperen» og 26 18-pundere fordelt på «Hielperen» og «Arca Noæ». Den dansk-norske eskadren hadde dermed klart større ildkraft enn svenskene.

Slaget i Dynekilen 8. juli 1716

Mens Tordenskjold [rekognoserte](#), hadde mannskapet på stykkprammene hans arbeidet med å få kanonene opp frå ballastrommet og i stilling på dekk. Da Tordenskjold vendte tilbake, gikk han om bord på «Hjelperen», som var det desidert sterkeste skipet hans. Med stykkprammene «Hjelperen» og «Arca Noæ» i spissen seilte så de det siste stykket inn mot ankringsplassen til svenskene.

Rundt klokka åtte om morgenen var Tordenskjold innenfor rekkevidde av kanonene til svenskene, som straks åpnet ild. De begynte alle «heftig at Canonere», skrev Tordenskjold i rapporten sin. De dansk-norske skipene var ennå ikke i posisjon og svarte ikke på ildgivingen til svenskene mens de sakte manøvrerte seg nærmere. Tordenskjolds stykkprammer la seg nær sørsiden av det trange havnebassenget, vis-à-vis batteriet på holmen, som sammen med «Stenbocken» var de farligste motstanderene. Først en halv time etter at svenskene åpnet ild, begynte «Hjelperen» og «Arca Noæ» å fyre løs på fienden. Ifølge Tordenskjold var avstanden mellom de kjempende skipene godt innenfor rekkevidda til en 6-punds kanon. I mens stykkprammene skjøt, la fregatten «Hvide Ørn» seg i posisjon på nordsiden av havnebassenget, der han var godt plassert for å ta opp kampen med «Stenbocken».

Utover formiddagen var Dynekilen fylt av kanonbrak, muskettild, flammer og kruttrøyk. Soldater frå et [saksisk regiment](#) i svensk tjeneste tok stilling på høydene rundt fjorden og skjøt ned på de dansk-norske skipene, men selv om flere av Tordenskjolds menn ble

truffet, var muskettilden mer til sjananse enn en virkelig trussel. Det var kanonene som dominerte. De tunge kanonkulene smalt inn i skipssidene eller splintret **master** og **råer**. Fliser og trestykker føk rundt, mens bomskudd kastet opp små geysirer rundt skipene. På begge sider ble flere og flere drept eller skadet.

Etter hvert begynte den større ildkraften på de dansk-norske skipene å gjøre utslag. Tordenskjold bestemte seg for å utnyttet overtaket til å presse frem en avgjørelse. Mellom klokken ti og elleve om formiddagen gav han ordre til skipssjefene sine om å gjøre sitt beste for å «Avancere heel ind paa fienden for des bedre at kunde Ruinere hans Batteri paa Klipperne saa vel som [de svenske] Galeierne». To av de dansk-norske galeiene tauet «Hielperen» innover mot det svenske landbatteriet.

Brått oppstod det ekstra dramatikk da både «Hielperen» og en av galeiene som tauet den, gikk på grunn. Det var fare for at svenskene kunne utnytte situasjonen til å borde «Hielperen» eller galeien, men de andre dansk-norske skipene holdt svenskene på avstand ved å fyre løs med skråsekker – en slags **kardekladning** – som fungerte som svære hagleskudd og var ekstra effektive på kort hold mot personell. Nå var flere av Tordenskjolds skip også nære nok til å skyte mot landbatteriet med skråsekker for å jage bort kanonmannskapet. Like etter gikk dansk-norske soldater og **matroser** i land og tok batteriet. Svenskene flyktet over til fastlandet.

Kampen var i praksis avgjort. Sjefen for den svenske eskadren, admiral Olof Strömstierna, var alvorlig såret og måtte berges i land. Den svenske stykkprammen «Stenbocken» strøk **flagg**, og snart begynte flere av de andre svenske skipene å overgi seg. Mannskapet reddet seg ved å løpe på land. Den sterkeste av galeiene til svenskene, «Wreden», bli satt i brann og sank. Det samme gjorde to andre galeier og **galioten** «Skilpadden».

Målet for Tordenskjold var nå å erobre så mange av de svenske fartøyene som mulig. Det utviklet seg til et hektisk kappløp mellom svenskene som prøvde å sette fyr på skipene for å hindre at de falt i hendene til fienden, og dansk-norske sjøfolk som prøvde å sikre seg skipene intakte. I ettertid ble det fortalt dramatiske historier om lunter til kruttønner som ble slukket i siste liten av Tordenskjolds menn. Selv om kildene til dels er tvilsomme, er det sannsynlig at historiene hadde rot i virkeligheten.

Trass i heftig **muskettild** fra land lyktes det dansk-norske sjøfolkene i å borde de fleste av de svenske fartøyene og buksere de ut fjorden i løpet av ettermiddagen, kvelden og natta. Om morgenen 9. juli var de endelig trygt ute i åpent farvann. Tordenskjold kunne glede seg over en lysende triumf. Den svenske flåten i Dynekilen var fullstendig utslettet. Stykkprammen «Stenbocken», fem galeiar, fem transportskip fulle av krigsmateriell og dessuten tre mindre fartøy var erobret. I tillegg var tre galeier, en galiot og tre transportskip senket eller brent, for det meste av svenskene selv. Sett opp mot den langvarige og heftige kanonilden og muskettskytingen var Tordenskjolds tap forholdsvis beskjedne: 19 falne og 57 såret. Tapene på svensk side er ukjent, men var trolig noe større, selv om mesteparten av mannskapene reddet seg i land.

Seieren i Dynekilen kan regnes som den siste spikeren i kisten for [Karl 12.s innvasjon av Norge i 1716](#), for dagen etter gav den svenske krigerkongen ordre om retrett og trakk sine tropper tilbake over Svinesund.

Kilde: https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Slaget_i_Dynekilen

For mer informasjon, se også:

https://no.wikipedia.org/wiki/Slaget_i_Dynekilen

https://snl.no/slaget_ved_Dynekilen